

Düzeltilme / (Corrigendum)

Dergimizin 254. sayısında yayınlanan Kamuran Karabalık'a ait "Bolşevik İhtilali Sonrasında Urmiye, Salmas ve Hoy Havalisinde Ermeni-Nasturi Olayları ve Osmanlı Devleti (1917-1918)" adlı makalede Serdar Sakin ve H. Zeki Kapıcı'ya ait "İngiltere, Nasturiler ve İç Toprak Projesi (1919-1922), *History Studies*, Cilt: 5, Sayı: 5, 2013." künyeli makaleye atıf yapılmıştır. Ancak Kamuran Karabalık'a ait makalede H. Zeki Kapıcı'nın adı atıf kısmında sehven verilmemiştir. Bu nedenle siz değerli okuyucularımızdan ve Sayın H. Zeki Kapıcı'dan özür diler, doğabilecek benzeri hatalardan dolayı hoşgörünüze sığınırız (düzeltilmiş sayfalar aşağıdadır).

TÜRK DÜNYASI ARAŞTIRMALARI
TDA

Ağustos 1918'de IV. Ordu birlikleri ile Simko emrindeki Kürtler, Urmiye'ye girdiler. Bu güçler karşısında duramayacaklarını anlayan Nasturiler, vilayetten kaçmaya başladılar. Nasturiler, kaçarken geçtikleri yerleri yağmaladılar ve karşılarına çıkan Müslümanları yaş ve cinsiyet fark etmeksizin öldürdüler. Bunun üzerine 12 Ağustos'ta Tebriz'den hareket eden bir İran gücü, Meyandoab yakınlarında kaçan ve yağma yapan Nasturilere saldırdı.⁶³ Bu geri çekilmede İngilizlerin büyük rolü vardı. Çünkü İngilizler, Nasturilerin güneyde bulunan İngiliz kuvvetleri kışlarına doğru geri çekilmelerini emretmişlerdir. Birkaç ay sonra kendi soydaşlarıyla birleşen Nasturilerin çoğu İngiliz kuvvetleriyle buluşmak için Irak'a doğru yürüdüler.⁶⁴

Ermeni ve Nasturilerden oluşan yaklaşık 60 bin kişi taşıyabilecekleri hayvanları ve eşyaları ile birlikte Bağdat istikametine doğru yürümeye başladılar.⁶⁵ Bu yolculukta Ermeni ve Nasturilerin kimi arabalarla, kimi atlarla, kimi de yürüyerek bu ölüm-kalım yoluna çıktılar. Bu arada Osmanlı birlikleri durmadan Ermeni ve Nasturilere karşı müsademelerde bulunmaktaydılar. 19 günlük bir yolculuktan sonra, büyük kayıplar veren Ermeni ve Nasturiler, Sayın Kalesi'nin yakınında konuşlanan İngiliz birimlerine ulaşmayı başardılar. Bu yolculuk sırasında 10 bin Ermeni ve Nasturi öldü. İran'dan gelen mültecilerin toplam sayısını 50 bin olarak belirleyen⁶⁶ İngilizler, bu mültecileri Bağdat yakınlarındaki Bakuba Kampı'na göndermeye karar verdiler.⁶⁷ Kampa gelenlerin salgın hastalık taşıyabilecekleri düşünüldüğünden kurulan dezenfekte istasyonlarından geçebilenler kampa girebildiler. Bakuba Kampı'na gelen Nasturi nüfusunun üçte ikisi Hakkâri bölgesinden gelenlerden oluşmaktayken, geri kalan nüfus Urmiye ve Salmas'tan gelen İran vatandaşlarıydı.⁶⁸ Bu mülteciler daha sonra Musul yakınlarındaki Mindan'daki başka bir kampa nakledildiler. Bu kamptaki mülteciler, bir süre İngilizler tarafından Irak'taki isyancılara karşı düzensiz bir savaş gücü oldular. Sonraki süreçte ise İngiliz Kraliyet Hava Kuvvetleri üssünü koruyan muhafızlar olarak görevlendirildiler.⁶⁹

Sonuç

1917 Bolşevik İhtilali, sonuçları itibarıyla Rus toplumunda kökten değişikliklere sebep olurken, Birinci Dünya Savaşı'nın da gidişatını önemli ölçüde etkiledi. İhtilalin sonuçlarından en fazla etkilenen devletlerden biri de İran oldu. Çünkü İran, siyasi, iktisadi ve askeri açıdan Rus baskısı altındaydı. İhtilal neticesinde Rus ordusu İran topraklarını terk etti. Fakat Rus askerleri tahli-

⁶³ Linderholm, *a.g.e.*, s. 9.

⁶⁴ E. Every, "Asuriler", (Çev.: Sami Kılıç), *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı: 10/1, Elazığ 2005, s. 103.

⁶⁵ Linderholm, *a.g.e.*, s. 19.

⁶⁶ Linderholm, *a.g.e.*, s. 19.

⁶⁷ Wigram, *a.g.e.*, s. 217.

⁶⁸ Serdar Sakin, "İngiltere, Nasturiler ve İç Toprak Projesi (1919-1922)", *History Studies*, Sayı: 5/5, Samsun 2013, s. 212.

⁶⁹ Every, "a.g.m.", s. 103.

- HANIM, Sırma: *Ninova'nın Yakarışı, Doğu Asur Kilise Gelenekleri ve Patrik Mar Şamun'un Katli*, Avesta Yayınları, İstanbul 1996.
- HASANLI, Cemil: *Soğuk Savaşın İlk Çatışması İran Azerbaycanı*, İstanbul 2005.
- İran Azerbaycanı Tedkik Raporu*, Erkan-ı Harbiye-i Umumiye Matbaası, Ankara 1927.
- KARABALIK, Kamuran: *Birinci Dünya Savaşı'nda Güney Azerbaycan*, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Yayınlanmamış Doktora Tezi, Bolu 2019.
- KARADENİZ, Yılmaz: *İran'da Sömürgecilik Mücadelesi ve Kaçar Hanedanı (1795-1925)*, Bakış Yayınları, İstanbul 2006.
- KAVİYANPUR, Ahmed: *Tarihe Ormiye*, Ormiye 1372.
- KESREVLİ, Ahmed: *Tarih-i Hicdeh Sale-i Azerbaycan*, İntişarat-ı Emir Kebir, Tehran 1350.
- KURAT, Akdes Nimet: "Brest-Litovsk Müzakereleri ve Barış (20 Aralık 1917-3 Mart 1918)", *Belleten*, Cilt: XXXI/123, Ankara 1967.
- LINDERHOLM, Jonas: *"1915" Assyrians and Syriacs During World War in Southern Anatolia and Azerbaijan, 1914-1918*, Sweden 1999.
- MAMEDOVA, M.: "Russia ii. Iranian-Soviet Relations (1917-1991)", *Encyclopædia Iranica*, <https://iranicaonline.org/articles/russia-ii-iranian-soviet-relations-1917-1991>, (Erişim tarihi: 20.01.2021).
- MEHDİYEV, Gaffar Çakmaklı: "Ermenice Kaynakların Işığında Güney Azerbaycan'ın Batı Bölgesinde "Ermeni-Asuri Devleti" Kurma Çabaları ve Mezalimler", *İran'ın Batı Azerbaycan Eyaletinde Ermeni Mezalimi, Uluslararası Sempozyum Bildirileri*, Tebaren Yayınları, Ankara 2018.
- MELİKZADE, Tohid: "Birinci Dünya Savaşında İran'da Ermeni ve Nesturi Ayaklanması", *Ermeni Mezaliminin 100. Yılında Tarihi Gerçekler, İran'ın Batı Azerbaycan Eyaletinde Ermeni Mezalimi, Uluslararası Sempozyum Bildirileri*, Tebaren Yayınları, Ankara 2018.
- METİN, Barış: *Birinci Dünya Savaşı'nda İran Coğrafyasında Etnik, Dini ve Siyasi Nüfuz Mücadeleleri*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara 2007.
- METİN, Barış: "Urmîye ve Havalisinde Ermeni ve Nasturilerin Faaliyetleri (1917-1918)", *Gazi Akademik Bakış Dergisi*, Cilt: 4, Sayı: 7, Ankara 2010.
- ÖZDEMİR, Bülent: *Süryanilerin Dünü Bugünü, I. Dünya Savaşı'nda Süryaniler*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2014.
- QAMBAR, Melik: "Malik Qambar'ın Kalemî İle Kendi Yaşam Öyküsü ve Jilo Aşireti", <http://www.acsatv.com./filer/Malik-Qambar.pdf>, (Erişim Tarihi: 10.02.2021).
- REZÂİ, Abdülazim: *Tarihe Deh Hezar İran*, Tehran 1378.
- SAKİN, Serdar: "İngiltere, Nasturiler ve İç Toprak Projesi (1919-1922)", *History Studies*, Sayı: 5/5, Samsun 2013.
- SMIRNOFF, K.: *İranlılar, İran'ın Etnoğrafî Vaz'iyeti, Akvam ve Kabaili*, (Çev.: Müttekaid Kâim-makam Nazmi), Askeri Matbaa, 1928.
- ŞEVKET, Doktor Fahreddin: *İran*, (Haz.: Derya Örs), Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2017.
- The Assyrian Martyr, Mar Menjamin Shimun Patriarch of the Church of the East*, (Editör: Dr. Norman Solhkhah), Center for the Assyrian Genocide Studies, Chicago 2008.
- TÜRKMEN, Zekerîya: "100 Yıllık Kardeş Kömeği Kafkas İslam Ordusu'nun Zafer Yürüyüşü - 1", *Türk Dünyası Tarih Kültür Dergisi*, Cilt: 64, Sayı: 381, Eylül 2018.
- WIGRAM, W.A.: *The Assyrians And Their Neighbours*, London 1929.
- WIGRAM, W.A. - WIGRAM, E.T.A.: *İnsanlığın Beşiği Kürdistan'da Yaşam*, Çeviri: İbrahim Bingöl, Avesta Yayınları, İstanbul 2004.
- YERASİMOS, Stefanos: *Milliyetler ve Sınırlar, Balkanlar, Kafkasya ve Ortadoğu*, (Çev. Şirin Tekeli), İstanbul 2004.
- YONAN, Gabriel: *Asur Soykırımı, Unutulan Bir Holocaust*, (Çev.: Erol Sever), Pencere Yayınları, İstanbul 1999.